

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI TEREZY FIŠEROVÉ: „FILOSOFIE ANNY PAMMROVÉ“.

Vypracoval: M. Hanyš

Bakalářské práce se věnuje originální a v dějinách české filosofie ojedinělé postavě Anny Pammrové. Práce má tři části. První je věnována přehledu životní dráhy Pammrové, druhá postavení ženy ve společnosti v 19. století a třetí je zaměřena na výklad vybraných motivů z díla. V první části věnované představení stručné biografie Pammrové autorka vychází ze sekundární literatury, nikoli z pramenů a korespondence. To se týká i víceméně i navazující kapitoly o přátelství s Otokarem Březinou. Pokud je téma jejich vztahu uvedeno, stálo by za to více rozvést to, co je spojovalo, jaká témata v korespondenci probírali, zda měla Pammrová vliv na Březinu, nebo naopak. V biografické části bych také uvítal více informací o tom, jaké Pammrová četla knihy, jak se dostala k filosofii, co studovala atp., zkrátka co, jí mohlo intelektuálně ovlivnit a na koho nebo na co navazovala.

Druhá část „Žena na přelomu 19. a 20. století“ je poměrně rozsáhlá v této šíři po mém soudu zbytečná. Z velké části rekapituluje výklad ze známých knih Mileny Lenderové a přehledové práce Bahenské a kol. Zbytečně velká pozornost je pak věnována k Masarykovi, o němž by stačila zmínka pro kontext 90. let 19. století, ale jelikož není známo, že by se Pammrová s jeho dílem vyrovnávala, nemá ani smysl věnovat mu zde tolik pozornosti. Přehledový charakter této části a závislost na sekundárních zdrojích je zdrojem některých nepřesností. Tak autorka říká, že „od první poloviny 19. století byla zjištěna značná převaha žen v populaci, zejména kvůli skutečnosti, že spousta mužů byla odvedena do vojsk, nebo se před verbováním ukrývala.“ (s. 29). Zrovna od poloviny 19. století se přitom datuje alespoň v Rakousko-Uhersku dlouhé období míru, v němž v podstatě jedinou válkou byla dvouměsíční válka prusko-rakouská. Kam by tedy muži byli odváděni?

Na straně 31. se autorka dostává k tomu, co by mělo být jádrem a hlavním přínosem práce: analýza myšlení Pammrové. Tato část alespoň naznačuje, že Pammrová je autorkou, která v mnohém překročila myšlení své doby. Obzvláště zajímavé je pojednání o jazyku jako nástroji moci nebo duální tematika podmanění přírody a podmanění ženy. Představení textu Sherry Ortner *Is Female to Male as Nature is to Culture* (autorka však vychází z krátké verze textu v české antologii) je namísto, tematika však není úplně produktivně využita v interpretaci. Označení myšlení Pammrové za ekofeministické je asi oprávněné, ale v textu chybí srovnání tezí a argumentů Pammrové s reprezentativními texty ekofeminismu. Bez znalosti diskurzu a jeho plurality jsou pak v textu zbytečně zobecňující tvrzení

(„dnes by ji environmentální feministiky považovaly za modlu“, s. 48). Práce tak zřetelně trpí tím, že do repertoáru zdrojů nebyly zahrnuty žádné cizojazyčné texty. Tím ani interpretace bohužel nemůže dosáhnout potřebné úrovně a přesvědčivosti.

Na závěr mám jednu poznámku metodologického charakteru. Autorka v závěru poznamenává, že se snažila nastínit, „jak život Anny Pammrové formoval její filosofii“ (s. 46). Taková teze ukazuje na jistou metodologickou naivitu vlastní však řadě bakalářských prací, které se pohybují na pomezí historie a filosofie. Co když je to naopak tak, že filosofie Pammrové formovala její život? Nechci tím hájit tuto tezi, ale považují ji za stejně legitimní jako tvrzení autorky. Vztah života a idejí je zpravidla přece jen komplikovanější a z tohoto hlediska je velké množství biografických dat o manželství Pammrové a jejich zkušenostech v práci nadbytečné. Nepřipomínáme si Pammrovou proto, že měla nešťastné manželství, takových žen bylo v každé době nespočetné množství, ale proto, co vymyslela a jak tuto v zásadě běžnou zkušenost svým dílem přesáhla.

Celkově je práce zajímavá svým tématem, její třetí část i celkem přínosná, neboť se jí v ní daří ukázat Pammrovou jako autorku, kterou dnes stojí za to číst. Vzhledem k výhradám uvedeným výše ji však doporučuji hodnotit známkou **dobře** nebo **velmi dobře**.

Milan Hanyš, PhD

1. září 2022